

**Kdo so prevaranti-hekerji na
kibernetskem polju.
Razmislek o vlogi risk managerjev pri
prepoznavanju notranjih groženj**

Andrej JURATOVEC
Inštitut PARES

Kibernetski kriminal

- So notranji, so zunanji – so povezani?
- Dela 24 ur na dan, iz katerekoli lokacije na svetu
- Brezosebnost (kje, kdo, kdaj)
- Tehnološka varovala ne zadostujejo (eggshell security)
- Ni vedno mogoče odkriti povzročitelja
- Izguba zaupnosti pomeni škodni učinek brez možnosti omejitve škode (na internetu – nikoli več izbrisan)

IZHODIŠČA, TUDI ZA KIBERNETSKE PREVARE

**medosebno sporazumevanje
laž – zavajanje – prevare
komunikacija s potencialnimi goljufi
model VOPA**

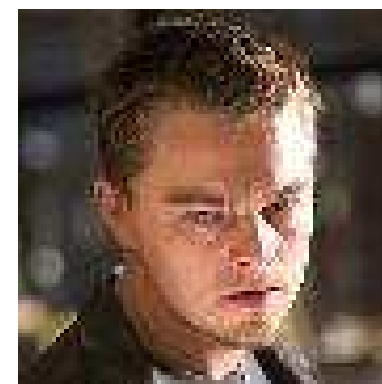
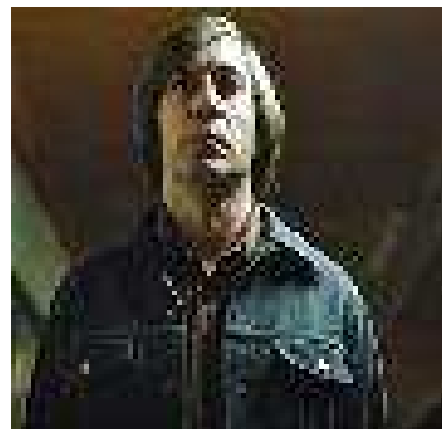

Komunikacijska klima, je lahko vzrok - motiv

KOMUNIKACIJSKO POLJE:

- **KONTEKST – VLOGE, ČAS, PROSTOR, NAMEN**
- **DEJAVNIKI PRI ENI OSEBI**
- **DEJAVNIKI PRI DRUGI OSEBI**
- **INTERAKCIJA - ZGODOVINA ODNOSA, ZAUPANJE, MEDSEBOJNO SPOŠTOVANJE**

Kakšen je tipični goljuf?

Živimo v kibernetickem okolju

ZAKAJ LJUDJE LAŽEJO?

VELIKA LAŽ

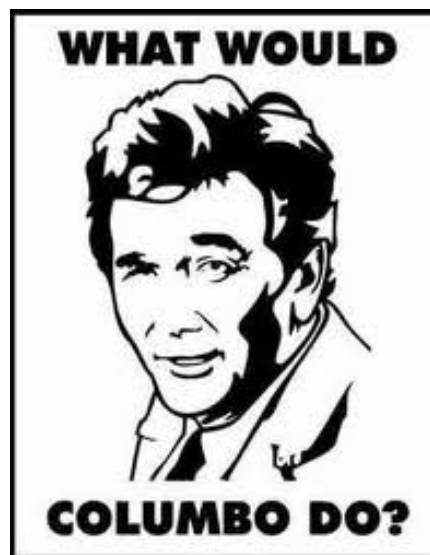
POLRESNICA

BELA LAŽ

* KIBERNETSKA LAŽ?

(niso vsi goljufi!)

Možnosti odkrivanja prevar v komunikaciji s potencialnimi goljufi

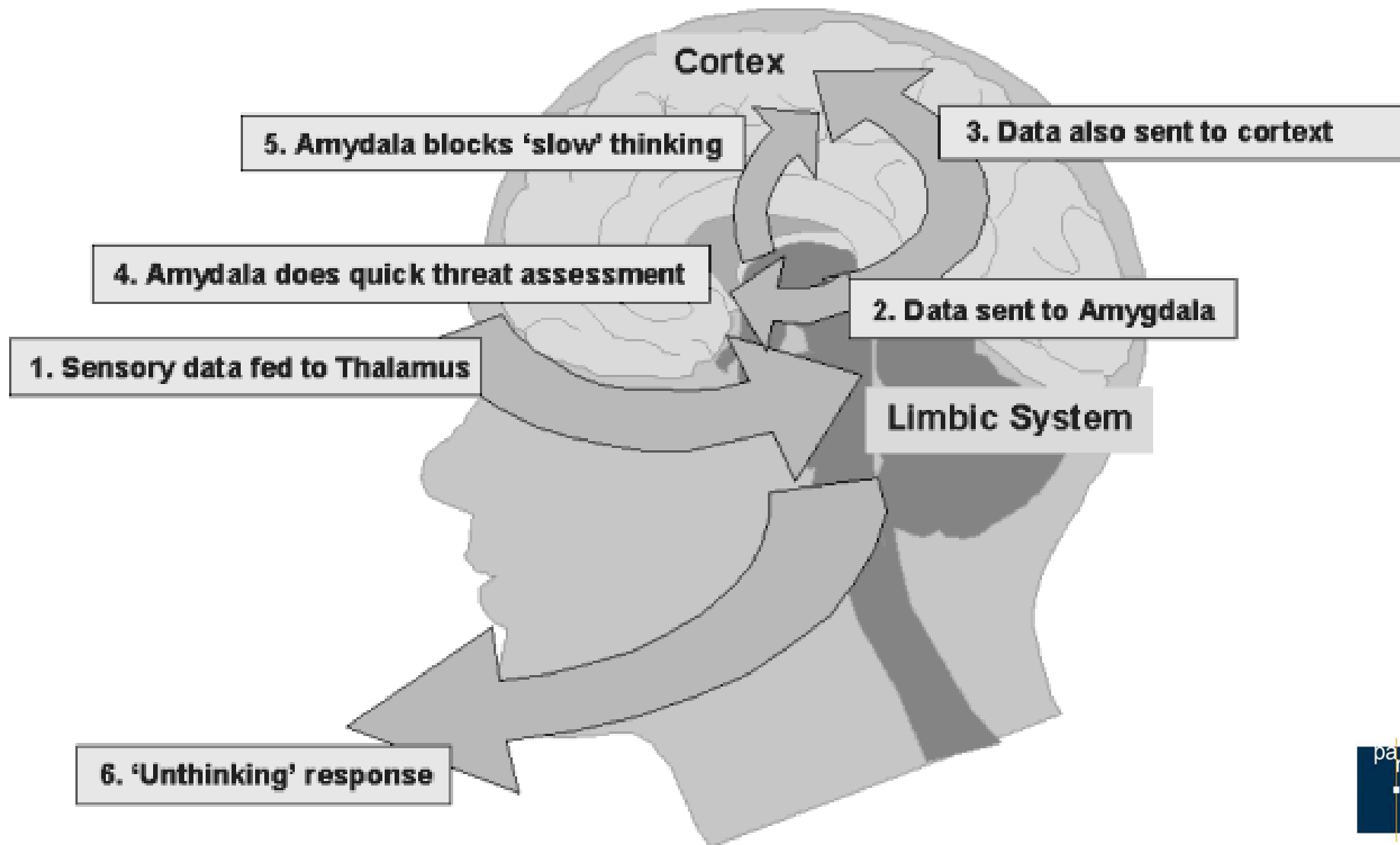
**KAJ LAHKO
STORITE?**

Kaj vpliva na vedenje goljufov?

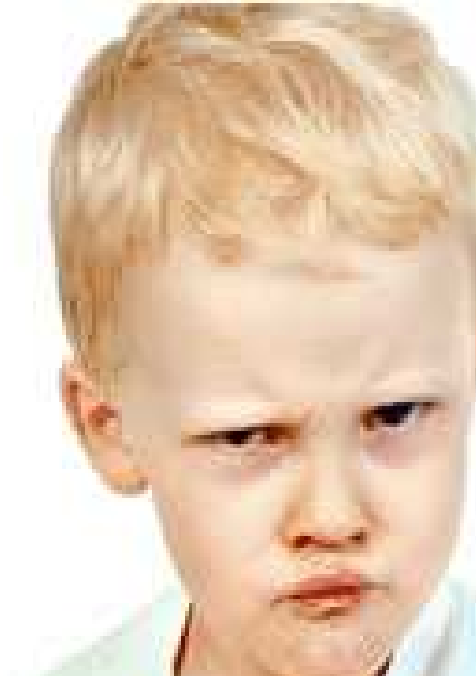
- **STRAH DA BI JIH
ODKRILI**
- **JEZA**
- **NEGOTOVOST**
(manj pri profesionalcih)

“ČUSTVENI” MOŽGANI

VOPA?!

Zakaj se dajo ljudje ogoljufati?

- **neozaveščenost**
 - **neznanje**
 - **pohlep**
 - **potrebe**
 - **nekritično zaupanje - naivnost**
- **kombinacija več vzrokov**

Koga je mogoče / lažje prevarati?

- osebe s šibko socialno mrežo
- lahkoverne
- nagnjene k tveganemu vedenju
- osebe, nagnjene k iskanju ugodja

- zavajanje z rabo nove tehnologije – ali se zavedamo (morda si preveč zaupamo)

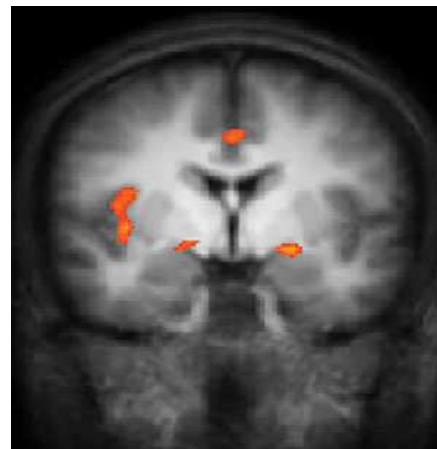
Koga je mogoče prevarati? Človeka, ki ga je strah!

Ponazoritev razpoloženja, čustvovanja in afekta:

INTEZIVNOST DOŽIVLJANJA →

- **STRAH** – oseba ocenjuje, da je ogrožena neka njena vrednota/dobrina + da se ne more zoperstaviti ogrožajoči sili + **ve da se lahko umakne iz take situacije** – kognitivna triada strahu (3 komponenta ocena – grožnja + nezmožnost obvladovanja + možnost umika) – ne boji se objekta/situacije, ampak **akcije, dejavnosti**
- **PANIKA** - oseba ocenjuje, da je ogrožena neka njena vrednota/dobrina + da se ne more zoperstaviti ogrožajoči sili + **ne ve, ali se lahko umakne iz take situacije**
- **GROZA** - oseba ocenjuje, da je ogrožena neka njena vrednota/dobrina + da se ne more zoperstaviti ogrožajoči sili + **nima izhoda iz te situacije**

Zakaj so ljudje ogoljufani? Ker slepo zaupajo!

- O medsebojnem zaupanju govorimo takrat, ko osebi v odnosu druga za drugo verjameta, da sta **dobronamerni**, **zmožni** (sposobni) in **pripravljeni** (vztrajni, dosledni) ravnati na zaželen in/ali dogovorjen način.
- Če osebi druga druge ne ocenjujeta kot dobronamerno, (strokovno) kompetentno, vztrajno in dosledno pri uresničevanju vedenjskih namer, ne bosta zaupali ena drugi.

Osnovni motivi

- Maščevanje – različni vzroki
- Koristoljubnost
- Politično, gospodarsko?!

- Kombinacije

- Vloga upravljalca tveganj (risk manager)

- Tveganje je verjetnost, da določena grožnja izkoristi ranljivost, ki ima škodni učinek.